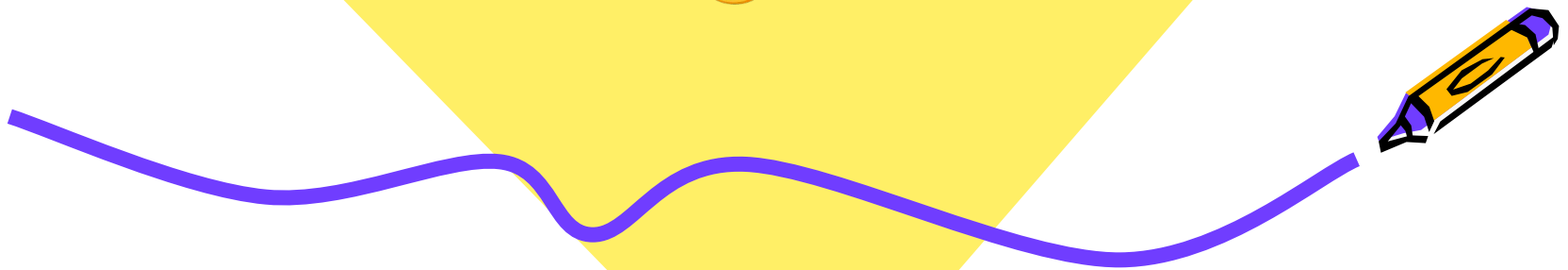

Психологія молодого шкільного віку

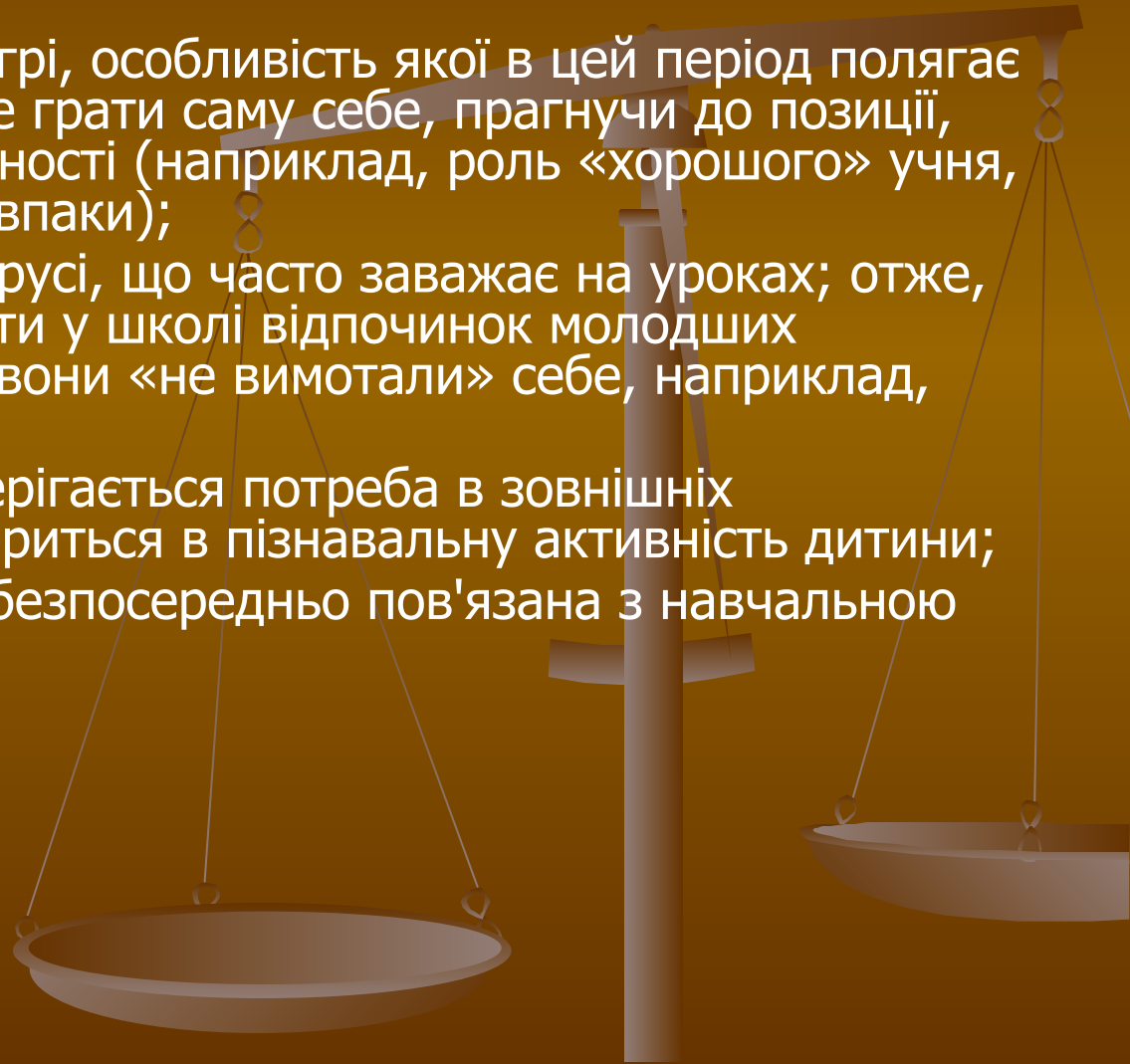

Основні лінії розвитку в молодшому шкільному віці

Провідна діяльність у молодшому шкільному віці - навчальна. Основні потреби привносяться з періоду дошкільного дитинства, а саме:

- зберігається потреба у грі, особливість якої в цей період полягає в тому, що дитина може грати саму себе, прагнучи до позиції, що не вдається в реальності (наприклад, роль «хорошого» учня, якщо в дійсності все навпаки);
- зберігається потреба в русі, що часто заважає на уроках; отже, необхідно організовувати у школі відпочинок молодших школярів, щоб на зміні вони «не вимотали» себе, наприклад, нестримною біганиною;
- як одна з провідних зберігається потреба в зовнішніх враженнях, що перетвориться в пізнавальну активність дитини;
- потреба у спілкуванні, безпосередньо пов'язана з навчальною діяльністю.

Як основну потребу в період початкового навчання виділяють потреба в суспільно значущій діяльності, якою і є навчання у школі.

Основні новоутворювання даного вікового періоду пов'язані з подальшим розвитком і вдосконаленням довільності дій, тобто самоконтролем, виникненням рефлексії та внутрішньої позиції.

Особливості мислення:

- переважає наочно-образне мислення з елементами абстракції; іде подальший розвиток внутрішнього плану дій; до кінця періоду доступне усвідомлення своїх власних розумових операцій, що надають допомогу в самоконтролі. Розвитку мислення сприяє міркування вголос.

Емоційна сфера:

- у цілому період молодшого шкільного віку - це період підвищеної емоційності, що трохи знижується до третього класу. У цьому віці дитина вже може усвідомлювати й контролювати свої емоційні стани, наприклад, хвилювання, гнів і т. п. (це, звичайно, не повний, а частковий контроль). У молодшому шкільному віці вже спостерігається досить чітка диференціація почуттів (естетичні, моральні, інтелектуальні й ін.). У цей же період для дітей характерні вразливість і сугестивність. Розвиваються волюві якості дитини: довільність витримки (наприклад, дитина вже може підкорятись розпорядку), наполегливість.

- ▶ Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку також включають в себе поява деякої агресії, яку не варто сприймати дуже серйозно . Справа в тому, що дитина тільки вчиться керувати своїми почуттями, і якщо одні вже вміють справлятися з емоціями, то інші ще знаходиться в повному їх підпорядкуванні. Цю особливість слід враховувати при вихованні дітей у цей час.
- ▶ Крім усього іншого, молодший шкільний вік характеризується прагненням дітей до різних видів творчої діяльності, тому саме в цей час необхідно віддавати свою дитину в різноманітні гуртки за інтересами, які нададуть йому неоціненну користь. При вихованні дитини кожна доросла людина, будь то батько або вчитель, повинен рахуватися з його думкою і прикладати всі зусилля до того, щоб стати йому другом. У такому випадку буде забезпечено довіру маленької людини, а також можливість здійснювати його правильне виховання.

Особливість життєвої ситуації

- Особливість життєвої ситуації молодшого школяра полягає в тому, що дитина поступає у школу, у результаті чого міняється весь уклад її життя. Відбувається зміна режиму дня. Дитина зіштовхується з одноманітністю й необхідністю організовувати своє дозвілля після школи. Виникає додаткове стомлення від напруженої розумової діяльності. Складаються нові позасімейні відносини - з учителем, а потім і з однокласниками. У загальношкільній ситуації молодші школярі почуваються безпомічними.
- Незважаючи на те, що дитину, як правило, готують до навчання у школі, сама шкільна ситуація є стресовою, і для адаптації до неї дитині необхідний якийсь час. Проявом такої реакції на стрес може стати різка зміна в поведінці дитини: оживлені й радісні діти стають пригніченими, а спокійні - занадто збудженими. Увага дітей у цей період характеризується крайньою нестійкістю й вузькістю (наприклад, дитина може бути цілком поглинена діями вчителя і не зауважувати нічого іншого). Зустрічаються й деякі розлади пам'яті: діти можуть забути обличчя вчителя, розташування класу, своєї парти тощо. У міру звикання дитини до школи вони зникають.

Навчання молодшого школяра

- Організація навчальної діяльності. Насамперед варто помітити, що основними труднощами для дітей, які поступили у школу, є режим, нові відносини та вимоги. У період адаптації важливо використовувати додаткові моральні стимули до навчання (похвалу, заохочення тощо) і по можливості звести до мінімуму покарання.
- Особливістю навчання молодших школярів є необхідність включення в навчальну діяльність ігор (дидактичних, предметних, спортивних та ін.).

Можливі труднощі при навчанні

- Іноді в початковій школі в дітей можуть виникати проблеми при навчанні читанню та письму, особливо це стосується шестирічок. З одного боку, це можна пояснити тим, що їх периферична нервова система не підготовлена до виконання таких інтелектуальних задач, як читання і лист.
- Так відбувається, коли в організмі дитини бракує мієліну, з якого утворюється оболонка, що покриває нервові закінчення та сприяє проходженню нервових імпульсів, від чого залежить здійснення мускульних рухів.
- Оскільки мієлінізація поширюється від голови вниз і від центральної нервової системи до периферичної, контроль довгих м'язів рук і координації дрібних мускулів пальців стає доступним не відразу. Від координації рухів пальців залежить можливість здійснення такої операції, як письмо. В останню чергу мієлінізації піддається зоровий апарат, що також має найважливіше значення при освоєнні навичок читання й письма.

Можливі труднощі при навчанні

- Ще один аспект психологічних труднощів, пов'язаних із навчанням читанню: дитині важко відразу починати читати вголос, а саме така практика існує у школі. Помітимо, що при цьому дитина має:
- читати правильно, виразно й бажано швидше;
- устигати усвідомити зміст прочитаного;
- розуміти та переживати, що її читання цілком контролюється ззовні і що кожна помилка буде помічена й оцінена.

Причини зниженої здатності до навчання

- Причинами низької здатності до навчання можуть виступати багато факторів спадкоємного характеру та пов'язані з особливостями середовища, в якому дитина росла. Дуже важко простежити вплив кожного фактора окремо.
- Одна з причин зниженої здатності до навчання може бути обумовлена тим, що в дитинстві дитина не чула регулярно дорослу мову, у неї не було іграшок, книжок, головоломок, що розвивають сенсорний апарат, дитині не допомагали зрозуміти незрозуміле, не пояснювали суті речей. Це в цілому призводить до порушення в ендокринній системі, що забезпечує правильний розвиток мозку та центральної нервової системи.
- Таким чином, якщо дитина не може опанувати те, що прийнято опановувати в суспільстві до якогось визначеного строку, то виникають своєрідні ножиці: дитина зіштовхується з проблемами, що впливають на її емоційну й мотиваційну сфери і які вирішити згодом важко.
- У дитини зі зниженою здатністю до навчання виникає маса проблем: інші діти відштовхують її від себе; учителі їй менше симпатизують; на суспільному поприщі успіхів також не більше. Як наслідок, розвивається низька зарозумілість, що руйнує сприйняття власного «я».

Деякі рекомендації з роботи з дітьми зі зниженою здатністю до навчання

- Найголовніша порада для таких дітей та їхніх батьків - учитись читати, тому що вміння читати - найважливіша навичка серед тих, що формуються у школі. Якщо вчитись читати не допомагають учителі, то це повинен зробити хтось інший: батько або репетитор. Краще раніше надати в цьому індивідуальну допомогу, не відкладаючи до 4-5-го класу, щоб дитина не встигла відчути приниження та прийняти роль невдахи.
- Допомагаючи дітям, треба пам'ятати, що успіх народжує новий успіх, і кращий стимул для відстаючих - усвідомлення своїх досягнень у навчанні. Необхідно підтримувати в дитини віру в себе в навчанні, демонструвати їй очікування кращого результату й виявляти індивідуальну увагу в період усієї навчальної роботи.

Шкільна неуспішність та її причини

- Серед причин шкільної неуспішності А. Леонт'єв, О. Лурія й А. Смирнов виділили об'єктивні (непосильний обсяг знань, недосконалість методів навчання тощо) та суб'єктивні, обумовлені індивідуальними особливостями учнів. Серед невстигаючих дітей автори виділили такі групи:

1

- Педагогічно запущені діти - це діти, з якими мало займаються. У них не сформовані мотиви навчання. Немає навичок і вмінь учитись. Розумова сфера таких дітей, як правило, не деформована, але відносини з навчанням не складаються саме в силу перерахованих вище причин.

2

- Розумово відсталі діти - це діти, які в дитячому або ранньому дитячому віці перенесли яке-небудь захворювання, що зупинило нормальний розвиток мозку. Такі діти здатні засвоювати елементарні навчальні знання й навички, але зовсім не здатні до узагальнення й абстрагування. Власне, таким дітям необхідне навчання, організоване спеціальним чином.

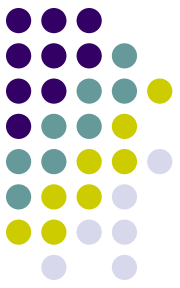

3

- Ослаблені діти (церебро-астенічного типу). Головна проблема таких людей - слабка нервова система й обумовлена нею низька працездатність. Ослаблені діти не можуть відповідати обсягу тих навантажень, які мають місце в сучасній школі. Ці діти практично не можуть (не у змозі) повноцінно працювати на останніх уроках. Загальна ж працездатність зберігається в них протягом 20-30-ти хвилин уроку, коли матеріал може засвоюватись якісно. Потім різко наростає стомлення й відкривається все, що вимагає сприйняття та переробки.

- Відповідно, у залежності від того, до якої групи відноситься невстигаюча у школі дитина, необхідно приймати адекватні заходи допомоги. У сучасній школі перша група невстигаючих дітей найчисленніша.

Мотиви навчальної діяльності молодших школярів

- Під впливом нової провідної діяльності (навчання) у молодших школярів головними стають мотиви навчання.
- Пізнавальні мотиви пов'язані зі змістом та оволодінням способами навчальної діяльності. Нагадаємо, що мотиви навчання поділяють на провідні (виникають у самому процесі навчання й пов'язані зі змістом і формами навчальної діяльності) та другорядні (лежать за межами навчального процесу). Останні поділяються на широкі соціальні й вузькоособистісні (А. Леонтьєв).
- Ці мотиви формуються під впливом похвали, думки вчителя, шкільної оцінки, а також залежать від думки однолітків і дорослих.

Динаміка мотивів у молодших школярів

- У міру оволодіння навчальною діяльністю в дитини формуються мотиви навчання: інтерес до способів діяльності (читання, малювання тощо) і до самого навчального предмета.

Роль і значення оцінки в мотивації молодшого школяра

- Безпосередній зв'язок між оцінкою та знаннями в молодшому шкільному віці встановлює багато хто, але всі хочуть працювати «на оцінку». Шкільна оцінка виражає й оцінку знань учня, і суспільну думку про нього.
- При підміні навчальної діяльності навчальною поведінкою дитина прагне до оцінки не заради знань, а заради підтримки свого престижу (або заради одержання любові вчителя), тому вона може використовувати й неприйнятні шляхи для одержання бажаного результату.
- Із психологічної точки зору шкільна оцінка для дитини - це стрес. Тому так популярно безоціночне навчання в початковій школі. Мета такого навчання - знизити тривожність у дітей, тому що саме вона, а не інтерес, стає мотиваційною основою навчальної діяльності.
- При навчанні з оцінками важливо, щоб оцінки мали зміст показника рівня знань і вмінь, а не оцінки особистості.

Основні принципи індивідуальної допомоги дитині у школі та вдома

- 1. Допомога повинна здійснюватись у поточній ситуації, наприклад, при виконанні завдання додому, щоби підтримувати мотивацію дитини.
- 2. Давати дитині відчувати любов незалежно від шкільних успіхів.
- 3. Обмежити час занять до півтори годин, але проводити їх з повною віддачею.
- 4. Виключити оцінні висловлення.
- 5. Ураховувати природні темпи дитини.
- 6. Розвивати усне мовлення й максимально використовувати розумову енергію дитини. Для цього дорослий повинен узяти на себе «чорнову» роботу, наприклад, писати завдання за дитину, дозволяючи їй тим самим сконцентрувати сили на рішенні задачі в умі.
- 7. Необхідно включити в навчання елементи гри.

Дякую за увагу!

Презентація на тему:
Психологія в молодого
шкільного віку.
Студентка: Ковалюк
Анна
(заочне відділення)
12 група

